

Jadwiga Miluńska-Stasiak, *Stefan January Giller (1833-1918). Poeta, nauczyciel i działacz społeczny*, Kalisz 2015, 109 s., il.

Z początkiem 2015 roku na rynku czytelnictwa ukazało się kolejne wydawnictwo sygnowane przez Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk autorstwa Jadwigi Miluńskiej-Stasiak zatytułowane *Stefan January Giller (1833-1918). Poeta, nauczyciel i działacz społeczny*. Dziesiąta książeczka z serii „Kaliszanie”, podobnie jak poprzednie, wyraźnie różni się od pozostałych wydawnictw Towarzystwa. Na czym polega różnica? Przede wszystkim są to niewielkie publikacje o charakterze popularnym, pozbawione warsztatu naukowego w formie przypisów. Dotychczas w kręgu zainteresowań autorów serii znalazły się takie postacie jak: Alfons Parczewski, Adam Chodyński, Edward Polanowski, Stanisław Wojciechowski, Jan Sobczyński, Sławomir Czerwiński, Stefan Szolc-Rogoziński, Eligiusz Kor-Walczak, Józef Radwan. W przygotowaniu są kolejne, jak zapowiada redaktor serii – prof. Krzysztof Walczak – również inni wybitni kaliszanie doczekają się swych opracowań. Będą wśród nich przedstawiciele różnych profesji i wyznań: pisarze, duchowni, lekarze, artyści, nauczyciele. Nasuwa się pytanie: dlaczego warto o nich mówić, na czym polega ich wartość? Zapewne na tym – co podkreślił podczas jednej z promocji serii Andrzej Zmysłony – że ludzie ci nie zamknęli się tylko i wyłącznie w obrębie własnego zawodu, własnej specjalności, ale działali na wielu płaszczyznach życia społecznego, kulturalnego, religijnego, czy też gospodarczego, politycznego. Okazuje się, iż jest wiele wybitnych postaci czasem zupełnie pomijanych, a zasługujących na przypomnienie.

Autorka omawianej książki – J. Miluńska-Stasiak – należy do grona aktywnych badaczy regionalnych, jest cenioną bibliotekarką, członkiem zarządu Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz członkiem Towarzystwa Przyjaciół Książki w Kaliszu. W swych dotychczasowych pracach najczęściej uwagi poświęcała tematyce związanej z jej rodzinnym Opatówkiem. Szczególnie cenna jest jej praca poświęcona rodzinie Gillerów, którą badawczo zaczęła zajmować się od 1997 r. Wówczas na strychu dawnego domu Gillerów autorka odnalazła ich rodzinne dokumenty, których największą i najcenniejszą częścią były listy. Dzięki pracy, jaką J. Miluńska-Stasiak włożyła w uporządkowanie i opracowanie spuścizny epistolograficznej, zasób wiadomości o patronach opatóweckiej biblioteki oraz gimnazjum znacznie się poszerzył. Autorka podkreśla, iż zdobyta wówczas wiedza pomogła podjąć decyzję o rozpoczęciu prac nad przygotowaniem biograficznej książeczki z serii „Kaliszanie” o Stefanie Januarym Gillerze.

Omawiana publikacja składa się, poza wstępem i zakończeniem, z czterech części. Ponadto, podobnie jak poprzednie książki z serii, zawiera wybór wykorzystanej literatury oraz spis ilustracji. W pierwszej części autorka prowadzi nas przez miejsca bliskie sercu bohatera. Przedstawia życiorys Stefana z Opatówka od narodzin w 1833 roku, aż do śmierci, która miała miejsce w 1918 roku. Opisuje lata szkolne bohatera, wiele uwagi poświęca jego życiu rodzinnemu, następnie przybliża czytelnikom działalność literacką i publicystyczną, a także zawodową. Stefan Giller był cenionym nauczycielem i pedagogiem kaliskich szkół. W ostatniej części J. Miluńska ukazuje pracę społeczną bohatera,

sporo miejsca poświęcając omówieniu jego działalności na rzecz propagowania czytelnictwa, rozwoju szkolnictwa oraz aktywności charytatywnej. Autorka podkreśla patriotyczne wychowanie Stefana z Opatówka, nie stroni od pokazania osobistych tragedii bohatera (śmierć rodzeństwa, dwóch żon i czwórki dzieci). Postać Gillera budzi zachwyt, życie jakie prowadził, trudne warunki egzystencjalne, osobiste tragedie, strata bliskich, nie przysłoniły mu innych rzeczy. Udzielał się z zaangażowaniem miejskiej społeczności, pracował społecznie w Kaliskim Towarzystwie Muzycznym, prowadził aktywną działalność literacką.

Książka ukazuje dzieło i życie Stefana Gillera w kontekście kultury duchowej jego epoki. Czytelnik poznaje nie tylko biografię poety i jego bliskich. Publikacja zawiera także informacje o ludziach żyjących w dziewiętnastowiecznym Kaliszu i Opatówku, tych powszechnie znanych, jak Adam Asnyk, Adam Chodyński, Alfons Parczewski, Zygmunt Gloger, czy też mniej znanych (zwłaszcza młodemu pokoleniu), jak Karol Beithel – organizator oraz inspektor Wyższej Szkoły Realnej w Kaliszu (dzisiejszego Liceum A. Asnyka). Poznajemy także zarys sylwetki wybitnego brata naszego bohatera, zapewne również zasługującego na uwzględnienie w serii „Kaliszanie” – Agatona Gillera.

Omawiana pozycja zawiera blisko 100 ilustracji, najciekawsze są fragmenty listów, jednym z zachowanych jest list od Adama Asnyka do Stefana Gillera, z 1888 r. (przechowywany w Gminnej Bibliotece Publicznej im. Braci Gillerów w Opatówku). Z ciekawością ogląda się ponadto ilustracje przedstawiające XIX-wieczny Opatówek.

Nie ma wątpliwości, iż jest to cenna pozycja, wzbogacająca piśmiennictwo regionalne. Napisana nie tylko żywym językiem, ale również bardzo dobrze przygotowana merytorycznie. Autorka dołożyła starań, przeprowadzając szeroką kwerendę, aby jak najdokładniej zaprezentować wybraną sylwetkę. Natomiast Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk zadbało, aby książka prezentowała się estetycznie. Redakcją zajęła się dr Anna Szurczak, natomiast recenzentką tomiku jest dr Elżbieta Steczek-Czerniawska.

Pod względem formalnym prezentowana książka również nie budzi zastrzeżeń. Układ jest przemyślany, przejrzysty i logiczny. Na kilka słów zasługuje przyciągająca uwagę okładka, zaprojektowana przez Lidę Łyszczak. Seria posiada jednolity kształt, zmieniają się jedynie kolory okładki i wizerunki postaci. Na okładce nie mogło zabraknąć elementu typowo kaliskiego, którym jest panorama miasta autorstwa Władysława Kościelniaka. Ogromnym plusem publikacji są niewątpliwie wspomniane już liczne ilustracje, przybliżające klimat ówczesnej epoki.

Otrzymaliśmy więc pozycję obowiązkową dla wszystkich miłośników Kalisza i Opatówka, czas spędzony na lekturze na pewno nie będzie czasem straconym. Zastęszane opinie, iż książki z serii „Kaliszanie” czyta się jednym tchem są dla najnowszego wydawnictwa Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk najlepszą rekomendacją.

Bogumiła Celer